

COVID 19: nəlefa tiyinəm be-a dulinəm be-a

Bayanna issanyi adə nya banazə kasənba nəmma kuru hangalza nəmma kuru duli nəmbe-a loktu COVID-19 be dinan fəlentənə adə-a fulujin. Adə bayan kəla nyima yaa/awa-o nankaro, amma tadaa kuruso də be raksa faidata yin duli senanaro cissayinma au am duli ro cistəma be.

Abiro nəlefa tiyinəmbe də faida-a də

Kasumba, ritə-a kuru hangalza-a jamiya zawal gəwulan lejin kuru nya sekkə tiyi nəmma kuru hangalnəm səsangin. Zauro faida-a loktu adəlan nəlefa-aro da-adə. Martəne awo-a firtən ishin adə-a wune abi nankaro nəlefa nəmdə nyi ya/awa də zauro faida-a də.

- Nyiye rannəm ngəlaro tafakkarra kuru shawariya dewo ro
- Nyiye ngəlaro kənda ro
- Nyiye guwuro kanadiya gote kəndram dəro kuru duli nəmbe wəneye hangalza fulezayin, gəra-a, kutu fantə-a gade gabsuna-a.
- Nyiye rannəm ngəlaro asunəmin awo fanzayinna kuru hal duli nəmbe-a
- Nəlefan da-adə tiyinəm ro dunowa cin
- Duli saanza meyawum indin də (12) sandi awo-a lailan lejində shima sarawunawo kuru nyiye awo lailan lejində-a raamyi. Nəlefanza də kəla da-atan ka-anəm kəlata. Futu sandibe sorində shima katab gotanəmwo kuru shima kasambanəm wo.

Bayan futu nəlefa kəndaram nəmbe

Zawalla kadda mbeji nyiye nəlefan namnəmin loktu zau adin. Martəne awo-a furtə ye ishin adə-a ruyi. Bəron awo-ala adabe au cedalaa hangal bənaro fatolan diminna, jarabne dawu ceda-anəm sambiyə soro kəlune.

- Hangalnəm ngəlaro kwalle, wande loktu naa buroye də-a kozənaro daami deyellan, futu bərobe lennəmin də-a wande kozənyı.
- Sambiyayi loktu-a fande kəlanəmro, minti wuyayi fande
- Sawanəmro au kəmaskinya-anəmso-a tusənwo; məwanzə fato kwalnəmbawa, sandiya bəwone au sandiro watiya wayan zuwune.
- Wande sambiso ro hawarra kulasənəmi. Adə dərowa, kəlanəmwa fatəro sambiso loktu-a gənane hawar kulasta nankaro.
- Kasadə-a ye jire-a fane fane-a gayirne.
- Tawatkəne sambiso ro tiyinəm gənde, nanəm də kalnəmbaya yi.
- Kaida`a gəlabə firtənədə gaminna kuru kamro gadero fattə-a, kəjinzə-a fane nyibe abiso dimin kəlanəm yalla nəma nzəkəa ro
- Nyi adamgana ro kasatne. Hangalza fantə-a, rita-a kuru/au gəratə də abima gənyı. Nyiye fantə anyiya asunəmiyya, awo-a shawa-a tagye, kasadə gone hangallan manane kuru yinne futu notənaye dairo.

Awo-a duliya banazə nəlefa fanzayinna:

Awo-a saanəm ndawuyayi:

- Duliye kənəngazan sandibe kurunza mərədətəna awo-a sammaso gənti fatəro. Məwanjinna, loktu-a təlina kənbu bəwobe də ro datəu, loktu gəlabe-a, loktu biskeye-a kuru loktu-a kənumbe-a.
- Awo-a kəndobe adə ro kəlata adə-a lan faidatəne.
- Məwonjinna, dulinəma banaye sandiye kəra-a sadə kuru biskeza sandi marantan gəyi yayi.

Awo-a saa ndasobe yayi:

Saa 0 - 3

- Duli sodə sandiye zauro sasuzayin nyiye sandiya kərawodə-a kuru sandiya tiyiro gərtəwu də. Sandiro futu məwanjinno manane futu zawal bəroye dimində yayi, sandi sənana yayi.
- Loktu saanza alamana indi yayi din sandiye gəwuso ro kalma 'aa' lan faidata yin. Adə də-a kasatne adəma halzawo ro

saa 3 -6

- Dulinəmro tatkəne nyi mbeji sandiro gəlaro ciskəminno.
- Duli ladə waneye nzəndonza bərobe də furushin, misallo, sandibe bowatan challozayin, adə kasunbaye caaman shiya suwudin.
- Duli saa adə lan awo-a kəndoye saraana kuru sandiye na fallan namzayin bawo. Wande sandiya rannəmi amma tawatkəne sadə na nya lan adəma də mai yaye amarzana-a.

saa 6- 11

- Duli so də saanza allan sandiya kənashin yayi sadin kuru sandiye am kuranza-a yaktədə-a rizayin, kakanza-a, au am gade sandiya karəngə so də. Sandiro gulle awo fanzayin də-a asunəma, kuru awo fanzayin də-a abima gənyi ro diyye, təmanəmin kəmurso adə mashiwan kara-a, adə ritə-a...'
- Duli nəmma kore abi sandiye taksayin/au rizanawo (Masammanno sandi duli sənana adə waneye bayan sandiya sadinna kuru futu sorinna də waneye zauro ritə-a kəla awo kakajində ro).
- Duli sodə-a kwallo manaza kuru sandiya kwallo awo i karuwunza rizana də-a. nyiye ragnəm kalmaa anyiso " duli ladə adəro rizana...
- Duli dəro manane kəla jiredə bero, wande nya kozənaro gulumi, amma jiremaro walle kuru wande wadə kattuye gonəmi.
- Duli so də ro gullo abi nankaro gowotə katab "fato lan namtəbe də"- nzəkəa nankaro- deyaro ləwadə tajirwa nankaro gənyi.
- Dulinəmro tatkəne nyi mbeji sandiro gəlaro ciskəminno.
- Duli nəmdəro dənəwaye awo suron daanadə abadanro gənyi də-ayin (amma kuru wande wade kattuye gonəmi).
- Wande yim fal lat ro hawarra kirnəmi.
- Wane səmana kəla am zauro dondibe də-a au nosənabe də-a dimmi.

saa 12 samin

- Duliso saa adə lan sandiye waneye hawar bəjimadə kəlanza ro maza gozayi bawo. Kuwamison, sandiye waneye hangal jire-a fane fane-a gayirtəye satanyi. Sandiye waneye kawuli karəwunəm zajinna nya sawurin. Hangal nəmkwalle sandiya banane jiredə-a asuza.
- Waneye duliso də karuzwu gərabe mbeji. Bayanna adə shima, sammason, futu saa adə lan dasawuna wo, amma loktu hangalza tərana din, ritə-a kuru tawadəba-a, waneye karuza gadeye mebji.
- Duli saa anyilan kasharu də futu sawanzabe fanzayinna lan kasharu sandi saanza falmadə. Kasatne shi dulinəmdə loktu zawulan kasharu shi zawal adə dabsayya. Adə son, wande kwalnəmmi adə dawunba dabtə din.
- Duli so də saanadə lan sandiye ruwunza namzayin loktu sandi fotodin. Adə madə kalkal loktu sandye wurazayin din.
- Duli dawu saa adə ben dasawuna də jire muradəzana. Sandi də zauro hangal kəjiya sandiro jire gəraminna duwan asuzayin au bayan azuyayya wanumma. Adə be sekke nya kasatsayin bawo au nanəmmin hawar ngəlaa təwandinbaro sorin.

Kam bota be:

Koen Sevenants, PhD : ksevenants@unicef.org

Ashley Nemiro, PhD : ane@redbarnet.dk